

Екологізація освітнього процесу в закладі позашкільної освіти.
(з досвіду роботи КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості №4
Харківської міської ради»)

В Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої Наказом МОНУ від 06.06.2022 №527, означено, що серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання, як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності.

Серед завдань Концепції національно-патріотичного виховання: виховання екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на землі.

В документі визначено, що серед індикаторів ефективності національно-патріотичного виховання в системі освіти України є: «зростання рівня екологічної культури», збільшення кількості учасників екологічних акцій, природоохоронних заходів; збільшення кількості здобувачів освіти, які здійснюють екскурсії, подорожі, походи.

На сучасному етапі рядом дослідників (В.Вербицький, К.Гуз, В.Ільченко, Г.Пустовіт та ін.) обґрунтовується концепція розвитку екологічної свідомості як провідної мети екологічної освіти. У Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», Національній доповіді «Освіта для сталого розвитку», Концепції Нової української школи. екологічну свідомість визначено як таку, що має переваги як психологічного (розвиток когнітивної, емоційної сфери суб'єкта, його поведінкових орієнтирів, прогностичної та рефлексивної здатності), так і соціального характеру (розвиток свідомості особистості як частини екосистеми). Зазначено, що саме розвиток екологічної свідомості дітей, підлітків, учнівської молоді сприятиме врешті-решт установленню гармонійних стосунків у системі «суспільство – природа», виходу людства на якісно новий етап сталого розвитку. Для екологічної свідомості характерні дві специфічні риси. Перша полягає в тому, що екологічна свідомість розглядається як активна форма відображення реального функціонування природних та соціальних систем, а друга – на охопленні в ній характерних явищ культурно-історичного плану, еволюції людської свідомості від індивідуального суб'єкта до суб'єкта Планети, Космосу

Система позашкільної освіти має унікальний потенціал розвитку творчих здібностей здобувачів освіти через екологізацію освітнього процесу. Гнучкість, мобільність, відкритість системи дає змогу швидко реагувати на освітні запити родини, будувати творче середовище розвитку, формувати загальнолюдські цінності засобами еколого-натуралістичного виховання. Професійний рівень педагогів забезпечує побудову й реалізацію

індивідуальної освітньої траєкторії розвитку дітей та учнівської молоді в тому числі з формування екологічної компетентності. Впровадження сучасних педагогічних технологій, дозволяють використовувати елементи екологічного виховання у гуртках та творчих об'єднаннях різних напрямів позашкільної освіти у дітей різних вікових категорій.

Система екологічного виховання закладу формувалася протягом всієї історії закладу. Наразі визначена система екологізації освітнього процесу є складовою програми національно-патріотичного виховання «Крок за кроком», є динамічною та враховує виклики сьогодення. Загальна ідея полягає у тому, що до мети потрібно йти дуже маленькими, але регулярними кроками «Крок за кроком».

Якщо ти потроху удосконалюєшся кожен день, в результаті тебе чекають великі досягнення. Якщо ти потроху покращуєш навколишні умови, в результаті відбувається їх серйозне поліпшення. Нехай не завтра, не післязавтра, але перетворення все одно відбуваються. Не прагніть до миттєвого великого поліпшення. Здійснюйте по одному маленькому кроку кожен день.

Так і в нашому закладі: маленькі кроки ми робимо за сходишками:

- 1 – для дошкільнят;
- 2 – для вихованців молодшого шкільного віку;
- 3 – для здобувачів освіти середнього шкільного віку;
- 4 - для здобувачів освіти старшого шкільного віку/ підлітків та учнівської молоді.

Підтримка – педагоги та батьки.

Мотиватори: суспільство, громадські організації, державні установи.

Особливість: заклад комплексний і має 7 напрямів позашкільної освіти, в тому числі еколого-натуралістичний. Робота з екологічного виховання забезпечується у всіх гуртках.

Екологічне виховання здійснюється на різних етапах освітнього процесу: на занятті (відповідно до теми), у перервах між заняттями (як вид відпочинку), у час, вільний від «занять».

Таким чином, екологізація освітнього процесу «Крок за кроком» здійснюється двома паралельними шляхами: поглиблена екологізація – робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку та супутня екологізація (ненав'язлива) - робота в гуртках різних напрямів.

В творчому виконання система екологічного виховання в закладі може мати такий вигляд:

формуванню екологічної свідомості у здобувачів освіти (можуть залишити темний слід): байдужість, не ефективна організація часу, лінь...

Створена модель «Крок за кроком» - зазнає змін, розвивається і має майбутнє.

Зміни, які відбуваються в системі екологічної освіти в закладі ми спостерігаємо наступним чином:

Минуле	Сучасне	Майбутнє
Гуртки відділу туристсько-краєзнавчої та еколого-натуралістичної роботи. Робота за державними програмами	Гуртки еколого-натуралістичного напрямку роботи. Робота за державними програмами. Дистанційний освітній процес	Гуртки еколого-натуралістичного напрямку роботи. Робота за державними програмами. Дистанційний освітній процес. Нові навчальні програми.
Експедиції екологічні, екскурсії на природні об'єкти	Заочні/ віртуальні екскурсії	Поєднання екскурсій на природі із використанням матеріалів з ТЗН Віртуальні екскурсії
Конкурси	Дистанційні конкурси	Вебквести Поєднання дистанційних та очних етапів конкурсів
Природоохоронні акції	Природоохоронні акції Волонтерська допомога безпритульним тваринам	Волонтерські акції із збереження та відновлення природних ресурсів України
Самостійна робота з паперовими джерелами інформації	Самостійна робота з електронними джерелами інформації	Самостійна робота з електронними джерелами інформації. Екологічна відеотека. Електронні посібники.
Виставки дитячих робіт з метою збереження біорізноманіття	Виставки дитячих робіт з метою збереження біорізноманіття (в дистанційному форматі)	Фотовиставки дитячих робіт з метою збереження біорізноманіття. Інтернет-галереї.
Куточок живої природи	Куточок живої природи. Виховні заходи з метою тактильного знайомства з тваринами	Контактний зоопарк (правила поведінки з тваринами, відновлення психічного здоров'я)
Тематичні змагання (Зліт юних краєзнавців)	Тематичні змагання (екологічні олімпіади)	Дистанційні олімпіади
	Проектна діяльність (індивідуальні, колективні проекти)	Проекти всіх учасників освітнього процесу різних вікових категорій
	Творча майстерня родинного дозвілля (майстер-класи для всіх учасників освітнього процесу)	Родинна майстерня на природі (майстер-класи з виготовлення традиційних та сучасних оберегів, подарунків з природного матеріалу на природі)
Співпраця з громадськими	Співпраця з громадськими організаціями (участь в заходах	Співпраця з громадськими організаціями (спільні

організаціями (участь в їх заходах)	як ГО, так і ЦДЮТ)	заходи, проекти)
	Учасники МАН	Науково-дослідницька робота (разом із ЗВО)
		Діагностика рівня сформованості екологічної компетентності

Сьогодні великого значення набуває питання щодо подолання освітніх втрат (в умовах карантину та військового стану в Україні). Система передбачає подолання освітніх втрат в «КЗ ЦДЮТ №4» за рахунок:

* Методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії вихованців. Робота над створенням індивідуальних освітніх траєкторій вихованців почалась у 2018 році. Особливої актуальності тема особистісно-орієнтованого підходу набула у період пандемії та під час війни.

У 2023/2024 навчальному році окреслена тема роботи педагогічного колективу «Соціалізація особистості на засадах створення сприятливого освітнього простору» є актуальною, забезпечує виконання стратегії щодо якості освіти в закладі, сприяє формуванню та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, їх громадянської позиції та національно-патріотичних якостей, охоплює всіх учасників освітнього процесу.

* Постійного моніторингу результатів навчання. В закладі щорічно в кожному гуртку чи колективі створюються критерії, правила, процедури оцінювання навчальних досягнень у гуртках, вони висвітлюються на сайтах педагогів чи колективів. З прикладом критеріїв, процедур та правил оцінювання у гуртку «Юні флористи» можна ознайомитися у додатку.

* Діючої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Педагогічні працівники постійно відвідують семінари, вебінари, лекції з надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу. Педагоги проходять тестування відповідно тематиці заходів та отримують відповідні свідоцтва та сертифікати.

Створена система відповідає фізіологічним особливостям вихованців, того чи іншого віку:

Дошкільний вік: ознайомлювально-інформаційний етап для якого характерними в нашому закладі є такі форми роботи:

екологічні екскурсії, хвилини доброти, заняття мислення на природі. Мовні/математичні логічні завдання, екологічні виставки, експозиції, екологічні свята, конкурси «Міс осінь», «Осінь чарівниця», «Чарівництва осені», «Весняні фантазії», ігри екологічного змісту екологічні казки, екологічна стежина (відвідування), спостереження.

Молодший шкільний вік: інформаційно-фрагментарний етап, коли діти легше за все сприймають найяскравіші сюжети. Цьому етапу притаманні такі форми роботи:

екологічні заняття, екскурсії, календар природи, проєкт «Нам жити в цьому світі», дидактичні ігри, вікторини, конкурси, майстер-класи на природі, ,

«Замальовки природи» малювання за цифрами, геометричними фігурами, міні-майстерні з виготовлення паперових рослин, звірят, явищ природи (як під час занять, так і в перервах між заняттями), творчі завдання з акторської майстерності, хореографічної пластики, розвитку мовлення: «Мій лагідний звір», «Як зростає квітка», «Мешканці річки» та інші, ігри «Метелики», «Я садівником народився», «Обернись навколо» та інші, міні-книжки «Правила поведінки у природі», «Моя екологічна сім'я».

Фото. Міні-майстерня «Осіньна аплікація» у хореографічному колективі (жовтень 2021)

Середній шкільний вік: фрагментарно-сюжетний етап. Як приклад, екологічну грамотність можна формувати під час занять у творчому колективі будь-якого напрямку, екологічною казкою. Форми екологічної освіти на цьому етапі це: екологічні квести, в тому числі веб-квести, рольові ігри, досліди, екологічний міні-музей (відвідування), проєкти «Квітуча Україна», «Майданчик мого дитинства», «Екологічні традиції моєї сім'ї», екологічні КВК, інформаційно-пізнавальні програми, конкурси екологічних проєктів, мозковий штурм «Правила поведінки у природі», створення екологічних календарів, леп-топів; малювання природними матеріалами; «жива картинка»; «Майстерня природи», фотовиставки, конкурси поробок, екологічні вікторини; робота в куточку живої природи, бесіди-роздуми «Ми у відповідальності за тих, кого приручили» (хвилинки спілкування із домашніми тваринами, домашній улюбленець», «Бал квітів» тощо, екологічна листівка, «календар екологічних дат року», «Власна екоторбинка» (майстер-клас), майстер-класи з циклу «Майстерня родинного дозвілля»; екологічна ігротека «Екознайка».

Фото. «Майстерня природи». (Липень 2022)

Старша вікова категорія - інформаційно-подієвий етап. Такий етап характеризується конкретною природоохоронною діяльністю, проєктно-узагальненою. Участь у різноманітних природоохоронних акціях підтверджена дипломами, подяками, сертифікатами учасників. Вихованці закладу неодноразово ставали переможцями у конкурсах дитячих проєктів.

Форми роботи з дітьми старшого шкільного віку: проблемні ситуації, пошуково-дослідницька робота, екологічні стежини (створення), екологічний музей (створення), віртуальні екологічні стежини, екскурсії, подорожі, екологічні дебати, проєкти, екологічні форуми, мозковий штурм «Правила природокористування», тематичні усні журнали, екологічні челенджі, участь у проєктах, акціях, конкурсах «Птахи мого дитинства», «Першоквіти», «Лелека» та інші, трудові акції з озеленення території закладу, навчальних кабінетів (спільно з батьками та громадськими організаціями), фото-виставки «В об'єктиві натураліста», «Квіти України», «Природні явища» та інших.

Екологізація освітнього процесу в закладі здійснюється всіма учасниками освітнього процесу. З батьками проводяться такі заходи як: анкетування, проведення опитувань з метою виявлення їх екологічної компетентності; бесіди за круглим столом, батьківські збори, консультації та повідомлення екологічної спрямованості для батьківського куточка; спільні дозвілля, свята, участь у виставках, оглядах-конкурсах, залучення батьків до спільної з дітьми трудової діяльності на території закладу та в куточку природи, під час створення проєктів «Квітуча клумба», «Чиста територія», участь в екологічних акціях, тижнях/місячниках з прибирання та «прикрашання» території, випуск газет, фотогазет, екологічних альбомів, плакатів, участь в екологічних проєктах, екологічних екскурсіях.

Головним і найдієвішим в екологізації освітнього процесу в закладі є залучення та об'єднання всіх учасників освітнього процесу. Так до занять у гуртках різних напрямів батьки залучаються у підготовчий період до певного заняття: виготовляють, реквізит, готують матеріали; при підготовці до участі

у конкурсних та концертних заходах також готують реквізит, шиють костюми, супроводжують дітей, грають з ними на природі, організують та проводять майстер-класи, збирають природний матеріал та багато іншого.

Для того, щоб така діяльність була дієвою, у закладі організована та активно впроваджується робота з педагогами. Наше цікаве надбання – це виїзні семінари для педагогів, під час яких педагоги знайомляться із природою рідного краю, формами природозбереження на державному та місцевих рівнях, вивчають історію рідного краю, знайомляться з цікавими людьми, активізують екологічну діяльність: збирають природний матеріал, проводять акції з прибирання територій

Традиційними стали екологічні двомісячники, відзначання Дня прибирання такими заходами як упорядкування квітників, озеленення кабінетів, прибирання території закладу та інше.

Виступи на методичному об'єднанні керівників гуртків з обміну досвідом екологічного виховання, регулярна інформація щодо нових форм і методів з екологічного виховання, педагогічні тренінги «екологічні цікавинки», проходження курсів підвищення кваліфікації з екологічної тематики, відвідування тематичних семінарів, вебінарів, практикумів (як в очному, так і в дистанційному режимі).

Фото. Педагогічний Тренінг «Екологічні цікавинки». (Вересень 2023)

Педагоги багато років плідно співпрацюють з різними громадськими організаціями – беруть участь в акціях, конкурсах; закладами освіти (-вихованці беруть участь у челенджах, акціях, конкурсах, виставках; педагоги-підвищують рівень майстерності з питань екологічного виховання.

З метою методичного забезпечення екологічної освіти в нашому закладі підготовлені матеріали:

«Аромати Нового року» (майстер-класи для дітей та їх батьків у дні зимових шкільних канікул), Поливанова О.І., Самусенко В.І.;

Посібник «Віночок українських цікавинок» (виготовлення поробок для учнів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: технологічні картки, рекомендації), Верпатова О.В.;

«Оберіг роду – дерево життя (майстер-класи для дітей та їх батьків), Поливанова О.І., Самусенко В.І.;

«Квіткові мрії» (короткотривалий творчий проєкт до 120-ї річниці від дня народження Катерини Білокур), Поливанова О.І., Гімро І.В.;

«Заняття хореографією легко та просто» (вправи ритмічної пластики для вихованців дошкільного віку для занять в режимі онлайн за образами та поведінкою тварин), Єщенко Є.М.;

«Святкове аранжування» (матеріали проведення циклу занять гуртка «Фітодизайн» в дистанційному режимі: плани-конспекти, матеріали, авторські завдання, інформаційні матеріали, корисні посилання), Поливанова О.І.;

«Майстерня природи» (організація майстер-класів на природі для дітей та їх батьків), Поливанова О.І.

Підготовлені матеріали висвітлюють різні напрями роботи, але в основному це узагальнення власного досвіду з використанням елементів екологічного виховання та цікаві форми екологічної освіти всіх учасників освітнього процесу.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

LU996184

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Отколенко Інна Миколаївна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Проект "Годовиця для птахів в кольорах нашого прапора"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-otkolenko-inna-mikolajivna-proekt-godovicia-dlya-ptahiv-v-kolyorah-nashogo-praporu/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
04.02.2023

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

SH099914

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Отколенко Інна Миколаївна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Майстер клас "Виготовлення лядки "Берегиня" з лікарських трав"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-otkolenko-inna-mikolajivna-majster-klas-vigotovlennya-lyadky-bereginya-z-likarshkix-trav/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
19.09.2022

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

ID695766

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Черкашина Ганна Василівна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Дидактичний матеріал "Кросворд - Класи тварин"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-cherkashina-ganna-vasylivna-dydaktychnyj-materijal-krossvord-klassy-tvaryn/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
09.02.2023

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

OS940216

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Черкашина Ганна Василівна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Дидактичний матеріал "Кросворд - ЕКОЛОГІЯ"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-cherkashina-ganna-vasylivna-dydaktychnyj-materijal-krossvord-ekologiya/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
07.02.2023

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

RU027025

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Черкашина Ганна Василівна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Дидактичний матеріал "Кросворд - НАЗЕМНІ ТВАРИНИ"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-cherkashina-ganna-vasylivna-dydaktychnyj-materijal-krossvord-nazemni-tvariny/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
08.02.2023

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

RN301615

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Гімро Ірина Віталівна

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

«Цікаво про братів наших менших»

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-gimro-iryna-vitalivna-tikavo-pro-bratviv-nashix-menshix/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
16.12.2022

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

OE053064

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Поліванова Олена Іванівна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

«Виготовлення площинних аплікацій з природних матеріалів. Носорожна грашка»

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-polivanova-olena-ivanivna-vigotovlennya-ploshynnih-aplikacij-z-prirodnih-materijaliv-nosorozhna-grashka/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
15.12.2022

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

WU404612

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Черкашина Ганна Василівна
написала роботу

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Дидактичний матеріал "Кросворд - ПЕРВОЦВІТИ"

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/uk/publikatsiya-cherkashina-ganna-vasylivna-dydaktychnyj-materijal-krossvord-pervocviti/>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
28.04.2023

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні.

ВСЕОСВІТА

СВІДОЦТВО

WF029573

про публікацію на сайті vseosvita.ua підтверджує, що

Роголіна Наталя Миколаївна

опубліковану на сайті vseosvita.ua методом розробки:

Виховний захід з нагоди 35 річниці Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль: маловідомі факти»

веб-адреса публікації:
<https://vseosvita.ua/library/vihovnij-zahid-z-nagodi-35-ricnic-chornobilskoj-katastrofi-chornobil-malovidomi-fakti-442428.html>

Директор ТОВ "Всеосвіта"
І. М. Литвиненко
12.04.2021

Свідоцтво про реєстрацію: ДМ № 02/2346/2008Р від 19.04.2019р, що вказано в Міністерстві освіти і науки, Інформації про освіту, науки та інновації в Україні. Прямим посиланням на сайт Всеосвіта: ІС відбиток № 236506. Видано відповідно до Закону України «Про порядок укладання ліцензій на освіту» від 10.01.2018 року.

Педагоги формують у вихованців цінності, що сприяють розвитку екологічної компетентності: рівність, права, участь, спільнота, повага, ненасильство, сталий розвиток, довіра, краса, співчуття, радість, любов, надія, оптимізм.

В умовах сьогодення з теми подолання екологічних наслідків війни вже запланована нами на цей навчальний рік:

- фліп-бук «Україна. Природа. Війна» для вихованців дошкільного віку;
- «Екологічна листівка «Ні війні!» для вихованців молодшого шкільного віку
- конкурс малюнків «Вплив війни на природу України: наслідки та шляхи відновлення» - для вихованців середнього шкільного віку;
- конкурс проєктів «Вплив війни на...» для вихованців старшого шкільного віку.

Перспективними напрямками подальшого розвитку системи екологізації освітнього процесу в закладі є розширення таких напрямів:

- сприяння підвищенню якості знань школярів через екологічні ігри, тренінги, змагання тощо;
- посилення співпраці з науково-дослідними установами та закладами вищої освіти;

- створення якісної навчальної та методичної літератури, електронних інтерактивних посібників з екології тощо.

Найбільш цікавими, на нашу думку, можуть стати такі форми роботи: Екологічний театр, який плануємо організувати на базі зразкового музично-драматичного театру «Колібри». В подальшому - це і ляльковий театр теж, особливість якого – це ляльки та декорації виготовлені з природного матеріалу (задіяні гуртки «Виготовлення сувенірів», «Юні флористи», «Декоративно-вжиткове мистецтво, «Образотворче мистецтво», «Лозоплетіння»). Костюми акторів – виготовлені із вторинної сировини, а казки написані самими вихованцями закладу. Крім того, беруть участь у виставах не тільки актори (музично-драматичний театр «Колібри», «Юні фольклористи»), а й вихованці вокальних та хореографічних колективів. Таким чином, екологічним дієвим вихованням охоплені всі учасники освітнього процесу. А вистави можна представляти в освітніх закладах району.

В задумці маємо створити діючу модель «Вплив війни на екологічну систему» (або ряд діючих моделей «Вплив... фактора на біогеоценоз окремих угруповань»). Такі моделі не тільки наочно ознайомлять з біологічними та географічними об'єктами, але й покажуть які зміни будуть відбуватися в природі під впливом фізичних, хімічних, біологічних факторів. Для створення таких моделей необхідне залучання фахівців, в тому числі вихованців закладів технічної освіти (СЮТ), студентів професійно-технічних закладів освіти, батьків.

Ще одна форма екологічної освіти може стати найбільш популярною - Кіно тімбілдінг. Міні проєкти на екологічну тематику від сценарію до готового фільму створені вихованцями, які виступають у ролях сценариста, режисера, актора, оператора, освітлювача, диктора тощо, формують не тільки екологічну культуру, правила поведінки в природі, поводження з відходами, але й формують загальну культуру особистості, допомагають визначити власну роль у соціумі, проявити лідерські якості.

У вік сучасних інформаційних технологій така форма найбільш доступна і улюблена серед дітей та підлітків, бо це статус у соціальних мережах, можливість показати себе та свої таланти та донести до всіх учасників інтернет мережі основи екологічної поведінки, особливо одноліткам.

Така системна робота з екологічного виховання в КЗ «ЦДЮТ №4» веде к певним результатам, які представлені в таблиці:

№ з/п	Назва заходу	Кількість учасників	Досягнення
1	Всеукраїнський інтернет-конкурс «Життя домашніх тварин»,	8	I місце - 8
2	Відкритий екологічний онлайн гра-конкурс «Птахи мого дитинства», м. Київ	5	I місце - 5
3	Всеукраїнський конкурс «Година Землі»	4	I місце - 4
4	Обласна акція «Екодія на захист первоцвітів»	9	I місце – 4 II місце - 1
5	Всеукраїнський інтернет-конкурс «Подорож на Південний полюс»»	9	I місце - 9
6	Всеукраїнський конкурс «Екологічна грамотність»	12	I місце - 12
7	Всеукраїнський конкурс «Будь природі другом»	14	I місце – 12 II місце – 2
8	Всеукраїнський юнацький фестиваль «В об'єктиві натураліста (обласний етап)	3	III місце - 1
9	Всеукраїнський конкурс «Новорічна композиція» в межах екологічної акції «Збережемо ялинки в Новий рік» (обласний етап)	3	Переможець - 1
10	Всеукраїнський конкурс екомалюнка «Книга і діти. Екологія і світ»	1	Переможець - 1
11	Всеукраїнський екологічний онлайн-конкурс «Друге життя»	4	Дипломанти - 4
12	Всеукраїнська відкрита дистанційна виставка-конкурс «Птахи навколо нас»	8	II місце – 2 III місце - 3
13	Всеукраїнський відкритий дистанційний конкурс-виставка «Ялинка NewStyle»	11	I місце – 3 II місце – 4 III місце - 1
14	XII Міжнародний екологічний конкурс «Метелики – німий шедевр природи»	6	II місце - 1
15	Обласна виставка природоохоронців «Зимовий вернісаж»	1	I місце - 1
16	II Всеукраїнський конкурс «Гуманне ставлення до тварин	14	I місце - 1 III місце - 1
17	Всеукраїнський заочний конкурс «День рослин»	1	III місце - 1
18	Міжнародний конкурс еколого-валеологічної спрямованості «Ось мій рідний край, ось мій рідний дім» (обласний етап)	8	I місце – 1 II місце - 1
19	Обласна виставка-акція «SOS-вернісаж або друге життя сміття@»	9	I місце - 2
20	Обласний дитячий конкурс «Світ і Я», присвячений Всесвітньому дню охорони навколишнього середовища	3	«Краща робота» - 1
21	Всеукраїнський конкурс з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна» (обласний етап)	12 (3 команди)	I місце - 3
22	Всеукраїнський конкурс з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна»	4 (1 команда)	III місце – 1
23	Обласна фотовиставка «Територія пригод»	3	II місце – 1 III місце - 1
24	Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!» (обласний етап)	18	I місце - 3 II місце – 1

			III місце - 5
25	Відкритий дистанційний конкурс-виставка «ART-гарбуз»	5	II місце – 1 III місце -3
26	Відкрите бієнале дитячої творчості міста Харкова «Мій рідний край – моє натхнення»	2	II місце – 1
27	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Квітуча. Вільна. Незалежна»	1	II місце – 1
28	Конкурс-виставка департаменту культури, туризму, національностей та релігій «Легенда рідного краю»	1	II місце – 1
29	Конкурс малюнку Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна , присвяченого Всесвітньому Дню здоров'я	3	I місце - 1
30	Всеукраїнський конкурс «Моя Україна»	4	I місце – 1 II місце - 2
31	Всеукраїнський дистанційний конкурс поробок із вторинної сировини «Даруй життя!»	1	II місце - 1
32	Всеукраїнський конкурс «Я знаю свою Батьківщину»	9	I місце - 9
33	II Всеукраїнський конкурс дитячо-юнацької творчості до Всесвітнього дня тварин «Наші друзі»	1	II місце - 1

ВИСНОВОК

Створена система екологізації освітнього процесу в закладі ефективна:

- Охоплені всі учасники освітнього процесу;
- Враховуються вікові особливості вихованців
- Спостерігається підвищення рівня обізнаності та вмотивованості, екологічної культури всіх учасників освітнього процесу;
- Урізноманітнення сучасних форм екологічних заходів, в тому числі дистанційних;
- Результативність участі у тематичних екологічних конкурсних заходів значно збільшується;
- Підвищення рівня громадянської свідомості: усвідомлення себе частиною природи, відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на Землі.

Використані джерела:

1. Вербицький В.В. Збірник «Екологія в закладах освіти» [навчально-методичний посібник]. – Київ, «НЕНЦ», 2013. – 291 с. Джерело доступу: <https://issuu.com/nenc/docs/ecol>
2. Коваль В.О. Екологія. Навчально-методичний посібник / В.О.Коваль – Чернігів:, 2015 - 132с.
3. Методика навчання природознавства в старшій школі: методичний посібник / К. Ж. Гуз, О. С. Гринюк, В. Р. Ільченко та ін. – К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. – 192 с. Джерело доступу: https://znayshov.com/News/Details/navchalno-metodychni_posibnyky_dlia_pedagogichnykh_pratsivnykiv/2
4. Пустовіт Г. П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 19 класів у позашкільних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Тернопільський національний педагогічний ун-т імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2005. — 540 с.
5. Роберт Маурер. «Метод кайдзен. Крок за кроком до досягнення мети». 2019 Оригінальна назва. One Small Step Can Change Your Life: The Kaizen Way. Перевод Катерина Бакушева.
6. Сайт НЕНЦ. Режим доступу: <https://nenc.gov.ua/?p=422>
7. Сайт «Всеосвіта». Матеріал Т.М.Перепьолкіна. Педагогічний тренінг «Екологічні цікавинки» . Режим доступу <https://vseosvita.ua/library/pedagogicnij-trening-ekologicni-cikavinki-112703.html>